

JOZEF KARIKA

HILAD

IKAR

JOZEF KARIKA

HLAD

IKAR

Text © 2021 by Jozef Karika
Jacket design © 2021 by Emil Křížka
Slovak edition © 2021 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-8136-3

„Zo všetkých útrap najviac osoží hlad, pretože neustále hľadá ako červ v hrobke. Je bránou do ohromnej a nekonečnej prázdnoty. Nikdy ho nenasýtiš, bez ohľadu na množstvo či druh potravy. Všetky živé stvorenia sú len stelesnením hladu. Človek je dutá trubička, prijímajúca potravu na jednom konci a vylučujúca odpad na druhom. Ako by mohol byť niečím iným než prázdnotou? Vo vesmíre je iba hlad.“

DONALD TYSON

Nekronomikon: Alhazredovo putovanie

„V základe to pramení z toho, že vôľa osebe sa musí stravovať, pretože okrem nej nič nie je a je to hladná vôľa. Odtiaľ lov, strach a utrpenie.“

ARTHUR SCHOPENHAUER

Svet ako vôľa a predstava

HLAD

„Nekonečné ticho a pokoj anorganického sveta, kryštálov, kameňov a zeme neporuší ani súdny deň. Nad vrstvami večného mieru, na povrchu zeme, však panoval božský rozmar. Ten Rozmar stvoril život a život je spád. Atómy Rozmaru padali do vody, padali na zem a tá sa razom zmenila na dejisko spádu, boja a pomnutia. Živá bunka sa usadila, z jednej sa stali dve, štyri a mnoho miliónov.

Rozmar však chcel niečo iné. V tejto forme ho život nebavil. Rozkázal preto bunkám, aby stvorili kľbká, aby zostali pohromade v prapodivných útvaroch. Tak prišli na svet nižšie aj vyššie zvieratá. Mali divné, nemožné tvary a čím boli zložitejšie, tým bol ich život ťažší. Rozmar sa kochal v mukách týchto tvorov, v tom, ako zúfalo sa snažili udržať sa nažive, ako sa hádzali sem-tam v boji o prežitie.

Na nohách behajúce, po zemi bez nôh sa plaziace, na krídlach lietajúce a vo vodách plávajúce žalúdky a rozmnožovacie ústroje, čo chcú byť stále naplnené a čo sa chcú stále množiť. Húževnato žerú i plodia, ako keby to malo nejaký zmysel.

A nemilosrdný Boh sa kochá v mukách týchto bytostí, svojich výtvorov, ktorým dal nepatrnú iskierku svojej nesmrteľnej podstaty: život.

A život je spád. Plameň, čo stále dohára, čo treba stále podporovať, oživovať, aby nezhasol.“

GEJZA VÁMOŠ

Atómy Boha

Šklblo mnou, strhol som sa zo zasnenia. Hlasno mi zaškřkalo v bruchu, od rána mi vytrávil. Sedel som v muzeálnej kancelárii a digitalizoval archív historických fotiek. Bežný deň. Sivý. Zaprášené okno kropil dážď, viečka mi oťažievali, obchádzali ma driemoty. Monotónna práca, zabijak. Vyše desaťtisíc záberov vyžadovalo rovnaký postup. Do omrzenia. Vybrať snímku z obálky, opatrne ju vložiť do skenera, nastaviť parametre snímania, spustiť. Keďže som skenoval v najvyššej kvalite, digitalizácia sa mučivo preťahovala.

Klopanie kvapiek, pradenie elektroniky, otupnosť.

Na monitore sa zobrazil ostrý sken fotky – jediný zaujímavý moment. Niektoré zábery boli staré zopár desaťročí, iné viac než storočie. Historické momentky Ružomberka, mesta zovretého horami. Snímky dávno zbúraných a zabudnutých ulíc aj pohľady na dodnes frekventované miesta. Ibaže na čiernobielych okamihoch zmrznutých v čase ich oživovali chodci v dobových oblekoch, konské záprahy či prvé modely automobilov.

Veľa fotiek zachytávalo významné udalosti – vzácne návštevy, majálesy, sviatky, ale aj požiare, epidémie, povodne, vojnové hrôzy... Digitalizoval som desaťtisíc zvečnených žmurknutí histórie.

Každú fotografiu som po naskenovaní prezrel na monitore. Vďaka vysokému rozlíšeniu a možnosti zväčšenia sa dali postrehnúť drobnosti, ktoré na nevelkých papierových predlohách zanikali.

Tak som objavil tú príšernosť.

Výjav pôsobil nevinne, nikomu by nenapadlo, že ukrýva niečo hrozivé. Záber dvanástich členov Liptovskej muzeálnej spoločnosti. Zhromaždili sa na priestranstve pred jezuitským kostolom. Elegantne vystrojení podľa módy zo začiatku minulého storočia. Ani jeden z nich nehladel rovnakým smerom. Taký trend vtedy vládol. Aj na skupinových záberoch si fotograf pred stlačením spúšte každého natočil do pozície, v ktorej vyzeral najlepšie.

Za chrbtami obstarožných členov sa črtalo vydláždené priestranstvo, kúsok kostola, výsek z bočnej ulice. Stál v nej murovaný dom a zopár drevených stodôl. Dolný okraj fotky zdobil krasopisný dátum: *18. júl 1912*. Muselo byť poriadne horúco, expozíciu presvetlili prudké slnečné lúče. Vyobliekaná skupina bola zmáčaná od potu, priestranstvo inak ľudoprázdne.

Fádna až nudná fotka. Čosi ma však znepokojilo. Ako pošteklenie pávím perom po žalúdku. Vysielala mi do podvedomia zašifrovaný signál.

Čo je na nej v neporiadku?

Cítil som sa znudene, prítlmene. Preto som uvítal drobné spestrenie. Obrázok som zväčšil a prebehol pohľadom. Stále nič. Jedine dážd' za oknom zosilnel, ospalosť zvíťazila nad zvedavosťou. Zazíval som, už-už som naskenovanú snímku zatváral a prechádzal na ďalšiu, keď mi to udrelo do očí.

Najprv mi napadlo, že je to prelud. Ilúzia, optický klam, určite to na fotke nie je. Výsek som ešte zväčšil, stlmil intenzitu jasu, znova sa prizrel.

Bolo to tam.

Spoza odchýlených dvier stodoly vykúkal chlap. Krčil sa, akoby chcel odtiaľ nepozorovane vykĺznuť. Stál na okraji záberu, mimo centrálného fókusu. Pri fotení si ho zrejme nikto nevšimol. Keď obrázok vyvolali na malý podkladový papier, aký sa vtedy používal, neznámy chlap sa stratil, zanikol. Zostal tam ukrytý takmer storočie. Ukázal sa až dnes, koncom roka 2008, keď som zdigitalizovaný záber zväčšil na monitore.

Hrozivé nebolo to, že sa neznámy snažil vytratiť zo stodoly, aby si ho nikto nevšimol. Ani to, že sa až groteskne hrbil. Hrôzu naháňali jeho prsty. Neprirodzene, nenormálne dlhé. Oproti bežným hádam aj dvojnásobné.

Fotografická chyba, napadlo mi logické vysvetlenie. Pri expozícii alebo vyvolávaní záberu došlo k posunu, prsty sa opticky predĺžili.

Prebralo ma, zrazu som sa cítil čerstvo. Nevdojak som sa naklonil k monitoru a priblížil detail na najvyššiu možnú mieru.

V okolí odfotenej ruky som nenašiel žiadny grafický posun ani zlom, predĺžené boli jedine prsty.

Mätúce.

Zväčšenie navyše odhalilo, že ich pokrývajú hranaté tmavé pixely. Akoby ich poffkala tmavá tekutina.

Krv! blysklo mi. Záchvev som rýchlo odohnal.

Ďalší detail, dosť desivý. Chlap mal na hlave natiahnutú akúsi masku, zrejme z látkového vreca. Na mieste očí vystrihnuté nepravidelné otvory. Tam, kde mali byť ústa, sa škerila uhlom načrtnutá línia pier.

Prebehlo mnou mrazenie. Neprijemné. Horúci letný deň v roku 1912. Slnko pečie, horské mesto stíchnuté, členovia muzeálnej spoločnosti sa nadúvajú pred trojnožkou s prístrojom. Zo stodoly za ich chrbtami práve vykíza chlap s neprirodzene dlhými prstami – tie sú zamazané tmavou tekutinou. Na hlave má natiahnutú masku...

Kvalitka. Niektoré žmurknutia histórie by človek najradšej prehliadol.

Krivolaký čiernobiely úsmev sa na mňa škeril aj zo spleti ťažkých mazľavých snov, ktoré ma vytrvalo morili celú nasledujúcu noc.

II

Dátum z fotografie sa mi vypálil do podvedomia. Ostal tam zapísaný bez toho, aby som si to uvedomil. Prišiel som na to až o mesiac neskôr.

Jeseň pokročila, chlad olizoval kalné rána aj predlžujúce sa večery. Prívaly namrznutého dažďa sa striedali s vetrom alebo mračnami hmly, ktoré zahaľovali ulice aj okolité hory. Pracoval som v suteréne múzea, kde sa nachádza archív historických periodík. Vyberal som tie najstaršie, listoval v nich. Hľadal som zaujímavé fotografie, ktoré by sa hodili do digitálnej zbierky. Rozľahlú miestnosť dusilo ticho. Rušilo ho iba syčanie pary v hrdzavých rúrach a občasný šuchot novinového papiera. Plus môj roztrasený dych – nebolo tam najteplejšie.

Obracal som stránky storočného mestského týždenníka *Rózsahegyi Ujság* z čias Rakúsko-Uhorska. Ružomberok, alebo Rózsahegy či Rosenberg, vtedy prezývali Malý Debrecín – pre horlivosť, s akou tu množstvo domácich preberalo maďarizačné snahy.

Prezeral som zažltnutý papier a vyblednuté reprodukcie fotografií. Nič zaujímavé. Došiel som k poslednej strane, zavrel noviny, chystal sa ich odložiť.

Vtedy mi to došlo. Stuhol som.

Prudko som ich roztvoril, náhlivo listoval.

Zásah.

Fotka stodoly. Presne tej, z ktorej vychádzal ten strašidelný chlapík. Na novinovom obrázku sa odtiaľ nikto nevykrádal, dvere mala zavreté. Zo stĺpikov maďarského textu okolo snímky som nerozumel ani slovo. Upútal ma však dátum v prvom riadku: *19. júl*.

Pozrel som do záhlavia novín. Boli z roku 1912.

Svitlo mi. V stodole sa niečo stalo. Došlo k tomu v ten deň, keď fotograf nechtiac zvečnil čudnú postavu.

O čo išlo?

Hneď na druhý deň o tom písali v novinách...

Po zátylku mi prebehli zimomriavky. Šípil som niečo zlé, veľmi zlé.

Zazdalo sa mi, že z fotky zavanul chlad, prievan zblúdený v čase a priestore.

Tušil som, že v stodole sa odohralo čosi strašné. Zhypnotizovane som hľadel na obrázok. Škerila sa medzi krídlami dvier aj predtým úzka škára? Neboli náhodou pevne zavreté?

Medzera sa zväčšila, dvere sa pomaly roztvárali, napadlo mi, že pripomínajú obrovský čierny kufor. Začul som storočnú ozvenu vŕzgajúcich pántov. Zazrel som, ako sa z temnoty vynárajú dlhánske pazúry.

Strhol som sa. Tá moja fantázia! Občas až chorobná. Namiesto bizarných predstáv by som mal zistiť, čo sa v novinovej správe píše. Možno je to len čudná zhoda náhod, snáď o nič nejde.

Pripadal som si smiešne, historik by sa nemal takto rozklepať. Spomenul som si na profesora Valanského, ktorý nás na fakulte upozorňoval, že najdôležitejšie prednosti historika sú pevné nervy a silný žalúdok.

Usmial som sa nad nečakaným spestrením fádnej rutiny. Nápis sa skladal z jediného dlhého slova – *gyermekgyilkosság* – a výkričníka. Muselo ísť o čosi vážne. Po starobyľom drevenom schodisku som vybehol do muzeálnej knižnice nad archívom. Požičal som si maďarsko-slovenský slovník, vrátil sa naspäť a pustil sa do bádania.

Krkolomné *gyermekgyilkosság* som však neobjavil. Bola to zloženina dvoch slov. Úvodné *gyermek* znamená dieťa.

Zostávalo nájsť druhé slovo. Keď som ho hľadal, uškrňal som sa. V bruchu príjemné vzrušenie, konečne dobrodružstvo.

Zalistoval som, prebehol prstom po stránke. Našiel som, čo som hľadal.

Úsmev mi ošľahlo, razom zamrzol.

Slovo *gyilkosság* má jediný význam: vražda.

Zalupal som po vzduchu, čelo mi zvlhlo.

Titulok hlásal: *Vražda dieťaťa!*

Chvíľu som bezradne sedel. Čo si mám s objavom počítať? Chcelo sa mi vrátiť noviny do regálu, odkiaľ ich roky nikto nevyberie. Pozvoľna by tam spráchniveli a rozpadli sa. Správa by zanikla spolu s nimi, prestala by existovať. Nikto ďalší by sa nedozvedel, čo sa v nej písalo.

Mohol som sám seba presvedčiť, že som si postavu zakrádajúcu sa zo stodoly, kde došlo k vražde, jednoducho nevšimol. Že som ju prehliadol.

Mal som to urobiť.

Namiesto toho som si sadol a začal správu prekladať.

Trvalo mi to dve hodiny. Preklad bol hrubý, iba približný, neovládám maďarskú gramatiku. Z každej vety sa mi podarilo preložiť nanajvýš zopár slov. Stačilo to, aby som vydoloval podstatu, základný zmysel. Dozvedel som sa toto:

Podvečer 18. júla objavil statkár Anton Geserlich vo svojej stodole mŕtve telo pätnástročnej Anče

Lichardusovej z blízkej Likavky. Dievča uňho pomáhalo, upratovalo, staralo sa o zvieratá. Dotyčnú ktosi usmrtil obzvlášť surovým spôsobom. Keďže išlo o chudobné dievča, motív vraždy zrejme nebol lúpežný.

Stačilo! Noviny som zavrel a zasunul do regálu. Držal som ich pritom iba končekmi prstov, zatlačil ich čo najhlbšie. Neskoro. Záhada do mňa prenikla, nakazila ma, načisto ma opantala.

III

Nepremýšľal som nad ničím iným. Ako prísť tajomstvu po takmer stovke rokov na kĺb? Chcel som sa dozvedieť viac. Priam som musel, inak sa nedalo. Hlúpe, viem. Lenže mesiace a roky nudnej muzeálnej práce... Ubíjajúca rutina. Inventarizovanie depozitov, údržba expozícií a prednášky pre deti. Dusil som sa, budovu zamoroval smog všednosti.

Ani doma to nestálo za veľa. Niežeby som sa sťažoval. Naopak, v podstate spokojnosť. Mal som manželku aj dcérku, žili sme skromne a bez výkyvov. Čo viac si priať? Všetko v poriadku. Až na to, že môj život nemal žiadne hrany, nič ostré. Všetko zaoblila spokojnosť. Život vo svete bez hrán sa zdá fajn. Má len jednu chybičku – je neznesiteľný.

Preto som neodolal, keď sa objavila odchýlka. Hoci aj v podobe záberu chlapa s maskou. Ani mi nenapadlo,

že by mohlo ísť o čosi nebezpečné. Po prvé, bol to len obrázok, vyblednutá fotografia. Po druhé, oddeľovala nás storočná časová priepasť. Všetci, čo vtedy žili, aj celá epocha, sa dávno prepadli do hlbiny. Čo sa mi môže stať? Absolútne nič, ani som nad tým nemeditoval. Nevinná zábavka. Vyvolávala však zimomriavky a tie boli príjemné.

Nenapadlo mi nič duchapľnejšie než prelistovať všetky lokálne noviny z roku 1912. Vychádzalo ich tu dosť, veď Ružomberok bol vtedy jedným z najväčších miest severného Uhorska, nie zaspatou a vyludnenou dierou, akou je dnes.

Rózsahgyi Ujság, Rózsahgy És Vidéke, Liptó, Felvidék... prezrel som ich všetky. Namáhavé. Texty som musel prácne študovať a prekladať. Napínal som pozornosť, aby mi neunikol žiadny detail, ktorý sa týkal vraždy Anče Lichardusovej. Najviac správ o prípade vyšlo v júli a v auguste. Poriadna senzácia, ale nedozvedel som sa nič nové. Informácie sa opakovali, vyšetrovanie neprinieslo výsledky. Od jesene zmienok o prípade ubúdalo. O tri mesiace neskôr si naň už nikto nespomenul. Presne ako dnes. Ružomberok by do troch mesiacov zhltol a zabudol aj svetovú senzáciu.

Pomedzi školské prednášky o zvykoch Slovanov som lúštil maďarské správy o bezmála sto rokov starej vražde. Nevypátral som žiadne šfavnaté detaily. Bulváru vtedy ešte len rástli zúbky. Napísali síce, že Lichardusová bola zabitá „obzvlášť beštiálne“, ale vysvetlenie nechali na moju fantáziu. Keďže ju mám naozaj živú, poctivo za-

pracovala. Mojou večnou spokojnosťou prebehli drobné trhlinky. Konečne!

Dobové plátky informovali aj o tom, že pohrebný obrad sa konal pri zavretej rakve, pretože „stav tela nepripúšťal postupovať inak“. Lepšie povedané, mŕtvola nebola v jednom kuse. Vytušil som to z povahy niekoľkých správ. Všetky to naznačovali, priam som cítil, akí boli vtedajší novinári nadržaní, aby mohli odhaliť tento detail. Lenže sa nedalo, priveľmi znechucujúca správa by neprešla cenzúrou.

Tomu, že mŕtvolu našli rozrezanú alebo roztrhanú, nasvedčovala aj ďalšia drobnosť. Uvedomil som si to až o pár dní. Sedeli sme s Maruškou pred televízorom, polročná Lenka potichu mrnčala. Boli sme spokojní.

Odrazu mi to napadlo.

Sándor Horváth!

Všetko jasné. Asi tak dve sekundy. Potom sa vyvalilo ešte viac otázok než predtým. V jednej správe z augusta 1912 som totiž narazil na informáciu, že v rámci vyšetrovania povolali do Ružomberka aj lekára Sándora Horvátha. Nič viac o ňom nenapísali. Zdanlivá banalita. Lenže to meno mi čosi hovorilo.

Na druhý deň bol pondelok, múzeum pre verejnosť zatvorené. Nervózne som sa prechádzal po ľudoprázdnych expozíciách.

Sándor Horváth, Sándor... niekde som to už počul. Ale kde, dopekla?

Dumal som, pýtal sa kolegov, listoval v lexikónoch... Snaha vyšla naprázdno.

Napadlo mi to až večer. Asi mi pomohlo, aký som bol znova spokojný.

„Ružomerský medveď, jasné!“ vykrikol som na Marušku. Zazrela na mňa. Nemala rada, keď sa ma zmocnilo prudké bádateľské nadšenie. Čerilo to pokojnú hladinu. Na nič sa nepýtala, iba mávla rukou a ďalej sledovala *Srdcové záležitosti*.

Prešiel som do spálne, ktorá mi slúžila aj ako pracovňa. Z police som vytiahol hrubú monografiu o histórii mesta. Vedel som, že kdesi v nej nájdem, čo potrebujem. Zúrivo som listoval; až tak, že sa mi podarilo natrhnúť dve stránky.

Konečne niečo ostré!

Došiel som na stranu deväťdesiatšesť, tam to na mňa čakalo. Fotografia súdnej komisie, ktorá v roku 1908 pitvala mŕtvolu takzvaného ružomerského medveďa. Najvyšš zvláštny, bizarný prípad. Na jar toho roku vytiahli pltníci z Váhu zohavený ľudský trup bez hlavy a končatín. Stalo sa to v mestskej časti Rybárpole pri úpätí Čebraťa. Privolali konštáblom – tak tu vtedy volali policajtov –, ktorí po obhliadke usúdili, že ide o beštiálne zavraždeného a rozsekaného človeka. Vyvolalo to pochopiteľný rozruch. Veď Ružomberok bol po masakre dedinčanov v blízkej Černovej, čo sa udiala rok predtým, nestabilný ako príslovečný sud pušného prachu.

V meste posilnili honvédske jednotky, začalo sa rozsiahle vyšetrovanie. Skupiny konštáblom prehľadávali brehy aj široké okolie nálezu. Iba kúsok od miesta, kde mŕtvolu vylovili, stojí prepychová vila. Vtedy v nej býval gróf Otto